

Asia: VN/5303/2025

Lausuntopyyntö; Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi poliisin hallinnosta annetun lain, Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain ja poliisilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi poliisin hallinnosta annetun lain, Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain ja poliisilain muuttamisesta

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain muutosehdotuksiin puolustusministeriöllä ei ole lausuttavaa.

Poliisin reservistä puolustusministeriö lausuu seuraavaa. Puolustusministeriö pitää kannatettavana säädösmuutosehdotuksia, joilla kehitetään ja parannetaan poliisin mahdollisuuksia toimintaan häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Puolustusministeriö korostaa kuitenkin, että poliisin ja puolustusvoimien yhteinen suunnittelu ja entistä tarkempi reservin henkilövarausten toimintatavoista sopiminen on tarpeen, jotta molempien viranomaisten häiriötilanteiden ja poikkeusolojen kriittiset henkilöstötarpeet pystytään täyttämään kokonaisturvallisuuden kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Tämä edellyttää, että varmistutaan selkeistä viranomaisyhteistyön menettelyistä ja tiedonkulusta puolustusvoimien ja poliisin välillä.

Lausunnon kohteena olevassa esitysluonnoksessa on useissa kohdin tuotu esiin sopimisen ja koordinoinnin tarve Puolustusvoimien ja poliisin välillä molempien viranomaisten henkilöstötarpeiden turvaamiseksi. Hallituksen esityksessä mainitaan muun muassa, että poliisin palveluksessa olevat virkamiehet toimivat poikkeusoloissa ja puolustustilassa lähtökohtaisesti poliisin tehtävissä (ns. VAP-varaus). Poliisiopiskelijat eivät ole virkamiehiä, joten heidän käytettävyydestään poliisin reservin tehtäviin sovitaan poliisin ja Puolustusvoimien välillä erikseen. Puolustusministeriö tuo esiin, että puolustusvoimilla on osin tarpeita sijoittaa ja käyttää häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa myös poliisikoulutettua henkilöstöä.

Sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta annetun lain (89/2025, jäljempänä: SKRTL) poikkeusoloja koskevia pykälä (10 luku, Poikkeusolojen ja puolustustilan aikana sovellettavat säännökset) sovelletaan valmiuslain (1552/2011) 3 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja puolustustilalain 1083/1991) 1 §:ssä tarkoitettussa puolustustilassa. Lain 14 lukua, asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan reserviläisen tehtävät ja toimivaltuudet, sovelletaan valmiuslain 3

§:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja puolustustilalain 1 §:ssä tarkoitetussa puolustustilassa. Kuitenkin 14 luvun 175 ja 176 §:ää sovelletaan myös, kun tasavallan presidentti on päättänyt asevelvollisuuslain 32 §:n 4 momentin nojalla kertausharjoituksesta tai asevelvollisuuslain 83 §:n nojalla ylimääräisestä palveluksesta.

Soveltamisala on siten osin päällekkäinen nyt esitettävien poliisin reservin käyttötilanteiden kanssa. Puolustusvoimilla on tarve varmistaa riittävän, tarvittavan koulutuksen saaneen reservin saatavuus valmiuslain sotilaallisissa poikkeusoloissa (ValmL 3 § 1 ja 2 kohta) ja puolustustilalain tarkoittamassa puolustustilassa. Erityisesti sotilaskurinpitolain 176 § on merkityksellinen myös tietyissä normaaliolojen häiriötilanteissa tai turvallisuusympäristössä ilmenevän välttämättömän tarpeen sitä edellyttäessä.

Tältä osin puolustusministeriö nostaa esiin, että jo aiemmin voimassa olleen SKRTL:n vuoden 2013 hallituksen esityksessä on perusteltu reserviläisten käyttöä muun muassa sillä, että asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevia reserviläisiä käytettäisiin myös rikosten selvittämisessä esitutkintoja suorittamalla. Todennäköisesti sotilasrikosten määrä kasvaa ja rikokset voivat myös olla vakavampia kuin normaalioloissa. Toisaalta normaaliajan vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa poliisin resursseja voi olla tavanomaista vähemmän aikaa käytettävissä sotilasrikosten esitutkintaan, koska poliisilla on tarve priorisoida muita tehtäviään. Poliisilla on poliisilain mukainen mahdollisuus asettaa tehtävänsä tärkeysjärjestykseen. Lisäksi poikkeusoloissa perustettavien joukkojen sijainti perustamispaikoilla ja ryhmitysalueilla saattaa olla hankalien yhteyksien päässä. Tämä vuoksi esitutkinnan kohteet ovat helpommin saavutettavissa puolustusvoimien rikosten selvittämistä hoitaville, jotka muutenkin toimivat puolustusvoimien organisaation yhteydessä. Siten puolustusvoimien tarve varata käyttöönsä riittävän koulutuksen saaneita reserviläisiä on tunnistettu jo pitkään.

Sotilaskurinpitolain 176 §:n toisen momentin mukaan pidättämiseen oikeutetun virkamiehen toimivaltuuksia voi käyttää asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva reserviläinen, joka on virkatehtävässään pakkokeinolain 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies. SKRTL:n hallituksen esityksessä (HE 82/2023 vp) on todettu: ”Tehtäviin voitaisiin sijoittaa virassa olevia poliiseja, Rajavartiolaitoksen ja Tullin virkamiehiä sekä syyttäjiä, jotka olisivat asevelvollisuuslain mukaiseen palvelukseen astuessaan sellaisessa virkatehtävässä, jossa he ovat pidättämiseen oikeutettuja virkamiehiä. - - Puolustusvoimat voi jo nykyisin sijoittaa virassa olevia poliiseja, Rajavartiolaitoksen ja Tullin virkamiehiä tällaisiin reserviläistehtäviin huolimatta mahdollisista työnantajan henkilövarauksista. Tällaisten virkamiesten sijoittamisesta reserviläistehtävään on erikseen sovittu näiden viranomaisten kanssa.”

Edellä mainittuun viitaten puolustusministeriö nostaa esiin, että poliisireserviä koskevassa hallituksen esityksessä ei ole arvioitu vaikutuksia edellä mainittuun puolustusvoimien SKRTL:n mukaiseen puolustusvoimien toimintaan käytettäessä asevelvollisia. Myös puolustusvoimilla on edellä esitetyn tavoin tarve poliisikoulutettujen asevelvollisten käyttöön. Puolustusministeriö tuo esiin, että puolustusvoimien tarve tulisi täsmentää ja tarkentaa hallituksen esityksessä erityisesti koskien valmiuslain ja puolustustilalain mukaisia tilanteita, joissa poliisin ja puolustusvoimien tarve on ainakin osin päällekkäinen.

Myös sotilastiedustelulain (590/2019) 91 §:ssä on säädetty asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan reserviläisen toimivaltuutuksista sotilastiedustelumenetelmien käyttöön liittyen. On mahdollista, että sotilastiedustelulain mukaisiin tehtäviin puolustusvoimat ja poliisi suunnittelisi käytettävän samoja henkilöitä.

Puolustusvoimilla on myös omissa viroissa poliisikoulutuksen saanutta henkilöstöä, joiden käytettävyys puolustusvoimien tehtäviin tulisi varmistaa myös jatkossa.

Hallituksen esityksen mukaan poliisin reservin rekisteriin kuulumisen edellyttäisi henkilön suostumusta. Suostumuksen voimassaolo tarkistettaisiin vuosittain. Puolustusministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota, että henkilöt, jotka eivät ole antaneet suostumustaan poliisin reserviin, olisivat edelleen käytettävissä puolustusvoimien reserviläisiksi, mikäli henkilöt kuuluvat asevelvollisuuden piiriin asevelvollisuuslain mukaisesti.

Hallituksen esitysluonnoksen liitteenä olevat asetusehdotukset

-

Nyholm Hanna
Puolustusministeriö

Pöyhönen Menja
Puolustusministeriö